

Nr 15.

Av herr **von Geijer m. fl.**, ang. tillstånd för sydsvenska kraftaktiebolaget att köpa eller arrendera vissa staten tillhöriga vattenfall i Lagaån.

Såsom en av vårt lands mera betydelsefulla frågor räknas med rätta frågan om elektrifieringen av vårt lantbruk, vår industri, våra järnvägar etc. Den nuvarande kristiden har också gjort denna fråga i hög grad brännande, och nödvändigheten av att så mycket som möjligt nedbringa behovet av genom utländskt bränsle alstrad energi har allt klarare framträtt för vårt folk, som de senaste åren lärt känna de stora vådor, vårt beroende av utlandet i antytt hänseende medför. Särskilt har vikten av lantbrukets elektrifiering under den sista tiden blivit allt mera uppenbar, ej minst för vår jordbrukande befolkning, som haft att kämpa med stora svårigheter till följd av bristen på billig elektrisk energi för belysning och motordrift. Hade vårt lands elektrifiering genom större framsynthet från såväl statsmakternas som enskildas sida snabbare och mera vittgående utvecklats, hade vårt land därav haft ovärderlig nytta, och är det därför att hoppas, att de av kristiden på detta område skapade svårigheterna skola hava öppnat ögonen för den allmännyttan, en så långt möjligt genomförd elektrifiering innebär.

I sydligaste Sverige har denna fråga redan för lång tid sedan vunnit behörigt beaktande, i det att några av de större kommunerna i Skåne och Halland (städerna Malmö, Lund, Landskrona, Hälsingborg och Halmstad) redan år 1906 togo elektrifieringsfrågan om hand. Detta år inköpte nämligen dessa städer genom det av dem bildade sydsvenska kraftaktiebolaget en del vattenfall i Lagan, och blev det detta bolags uppgift att genom utnyttjande av nämnda fall tillföra Sydsverige elektrisk

energi. Nämnade fem städer övertogo och innehava fortfarande aktiemajoriteten i bolaget, och är det genom bestämmelser i bolagsordningen sörjt för, att bolagets kommunala karaktär även i framtiden kommer att oförändrat bibehållas.

I de trakter, där sydsvenska kraftaktiebolaget har sin huvudsakliga verksamhet, nämligen västra delen av Skåne och södra Halland, har också elektrifieringen skridit snabbt framåt. Bolaget levererar sålunda för närvarande elektrisk energi till åtta städer (de ovan nämnda samt dessutom till Trälleborg, Eslöv och Ängelholm), till ett hundratal andra samhällen (municipalsamhällen, byar etc.), till en mängd olika fabriker, bruk etc. samt slutligen till ett tusental lantgårdar.

Nedanstående tabell, i vilken maximibelastningen å bolagets elektriska generatorer finnes anförd, giver en klar bild av den hastighet, varmed behovet av elektrisk kraft stiger år efter år.

År	Maximibelastning å generatorerna kilowatt
1909	3,100
1910	7,800
1911	11,700
1912	13,400
1913	14,600
1914	14,600
1915	17,100
1916	21,800
1917	23,000
1918	25,100

Bolaget äger för närvarande följande utbyggda vattenfall i Lagan, nämligen

Knäred,
Bassalt,
Majenfors,

för en sammanlagd effekt av 19,000 kilowatt. Då kraftbehovet inom det område, till vilket bolaget levererar elektrisk energi, enligt ovanstående redan nu avsevärt överstiger tillgången i vattenkraft (25,100 kilowatt mot 19,000 kilowatt), har bolaget de senaste åren måst avgiva avsevärda kraftbelopp, framställda medelst kol.

För bolaget återstår visserligen ännu följande tillgångar i vattenkraft, nämligen:

Komplettering av utbyggnaden vid		
Majenfors och Bassalt	3,000	kilowatt
Skogaby (under byggnad).....	11,000	»
Floboda	3,000	»
<hr/>		
Summa 17,000 kilowatt		

Förutom ovanstående kraftkällor äger slutligen bolaget, som ovan antytts, ångreserver, men äro dessa huvudsakligen avsedda att möjliggöra ett rationellt utnyttjande av vattenkraften och deras större användning utöver detta syftemål är givetvis ej ekonomiskt.

Hela tillgången i vattenkraft blir således $19,000 + 17,000 = 36,000$ kilowatt, under det att behovet år 1918 utgjorde runt 25,000 kilowatt. Överskottet är således för närvarande 11,000 kilowatt.

Då emellertid medelökningen av kraftbehovet hittills utgjort cirka 2,500 kilowatt årligen, skulle, även om behovet endast skulle stiga i samma grad som hittills, ovannämnda 11,000 kilowatt endast för ett fåtal år framåt täcka behovet.

Det är emellertid troligt, att kraftbehovet i framtiden skall stiga avsevärt snabbare än hittills. Kristidens erfarenheter hava nämligen givit ökad fart åt elektrifieringen av lantbruket inom distributionsområdet. Vidare har intresset för de nu med importerade kol drivna järnvägarnas elektrifiering likaledes stigit, den elektriska belysningen vinner allt större utbredning, de fabriker, som hittills av en eller annan orsak själva producerat sitt kraftbehov, söka nu erhålla vattenkraft etc.

Med ledning av de senaste årens erfarenhet samt med stöd av de uppgifter, som lämnats från till bolagets ledningsnät anslutna större konsumenter och från inom distributionsområdet befintliga järnvägar, kan totala kraftbehovet tio år härafter skattas till cirka 61,000 kilowatt och 202,000,000 kilowattimmar årligen. I dessa summor ingå 6,500 kilowatt och 15,000,000 kilowattimmar för järnvägarnas räkning samt 6,000 kilowatt och 7,000,000 kilowattimmar för lantbruket, vilket belopp enligt gjorda utredningar är behöfligt för en någorlunda fullständig elektrifiering av lantbruket inom bolagets distributionsområde.

Totala kraftbehovet tio år härafter skulle således med cirka 25,000 kilowatt komma att överstiga den i vattenkraft tillgängliga effekten.

Det torde utan vidare vara klart, att det för hela traktens ekonomiska liv vore synnerligen skadligt, om bolaget på grund av kraftbrist tvingades neka ytterligare anslutningar och hela dess samhällsnyttiga

utveckling så hämmades. Att närmare ingå på de svårigheter och olägenheter, som brist på billig elektrisk kraft skulle komma att medföra för de trakter, inom vilka bolaget leverar ström, torde i detta sammanhang ej behövas.

Det torde vara nog med att påpeka, att ett avbrytande av den nu så lyckligt påbörjade elektrifieringen av jordbruket i Sveriges bördigaste provins skulle medföra vittgående och skadliga följder för landet i sin helhet.

Det är således tydligen av yttersta vikt ej blott för de kommuner, som äga aktiemajoriteten i bolaget, utan även för hela sydvästra Sverige, att sydsvenska kraftaktiebolaget får tillfälle att fritt utveckla sig, och att bolaget får till sin disposition ställt ytterligare vattenkraft, varigenom för bolaget skulle möjliggöras att tillfredsställa de anspråk på elektrisk kraft, som framtiden med säkerhet kommer att medföra.

De enda vattenkraftskällor, som lämpligen kunna komma i fråga för fyllande av bolagets brist, äro de svenska staten tillhöriga fallen i Lagan, nämligen Hjulsnäs, Karseforsen och Laholmsfallet, vilka fall torde kunna avgiva sammanlagt cirka 26,000 kilowatt. Dessa fall, vilka staten för ett tiotal år sedan inköpte, ligga fortfarande obegagnade, och får vattnet år efter år rinna bort till ingen nytta, trots det att kraftbolaget vid flera tillfällen hos vederbörande förvaltande myndighet begärt få inköpa eller på annat sätt disponera över denna vattenkraft, framställningar, som emellertid alla blivit avslagna.

Skulle dessa fall självständigt utbyggas av staten — det kunde kanske tyckas, att staten likaväl som kraftbolaget kunde genom ett utbyggande av sina här ifrågavarande fall utfylla bristen i krafttillgången — är emellertid att bemärka, att ett helt nytt ledningsnät finge byggas så att säga parallellt med det nu befintliga, kraftbolaget tillhöriga nätet, vilket omspinner hela sydsvenska kraftaktiebolagets distributionsområde (vad en dylik fördubbling av ledningar betyder i onödigtvis bortkastat kapital, torde utan vidare vara klart).

Vidare skulle för denna statens kraftdistribuering en särskild administration behöva anordnas. Då kraftbolaget likaledes måste hava en (redan befintlig) administration för sin del av anläggningen, en administration, som endast i ringa mån komme att påverkas av en ökning i bolagets kraftkällor, skulle även i detta hänseende onödiga kostnader uppstå.

Ett statligt utnyttjande av fallen för ovan angivna ändamål bleve således en både dyrbar och opraktisk anordning, och är det tydligt, att sydsvenska kraftaktiebolaget under sådana förhållanden skulle vara i

stånd distribuera och försälja den av statens fall i Lagan producerade elektriska energien till billigare pris, än staten själv någonsin skulle kunna göra. Ävenledes är att befara, att statens utbyggande av fallen icke komme att igångsättas ännu på flera år, utan att vattnet fortfarande är efter år komme att få bortrinna till ingen nytta, medan fallen i kraftbolagets händer snart nog skulle komma Sydsveriges industri och lantbruk samt ej minst dess järnvägar tillgodo, för vilka sistnämnda ifrågavarande fall ursprungligen lära vara avsedda.

Den enda praktiska lösningen synes sålunda vara den, att staten tillhöriga vattenfall i Lagaån helt eller i så stor utsträckning som möjligt överlätas på sydsvenska kraftaktiebolaget, och få därför under-tecknade, under åberopande av vad ovan anförts och med särskild erinran därom, att bolaget genom det övervägande kommunala intresseskapet i detsamma har en allmän karaktär, hemställa,

antingen att sydsvenska kraftaktiebolaget måtte tillstädjas inköpa följande staten tillhöriga fall i Laga-
ån, nämligen

Karseforsen,

Laholmsfallet,

Hjulsnäsfallet med tillhörande forsar,

eller att tillstånd medgäves sagda bolag att för en tidrymd av 65 år och i övrigt på de villkor, som omförmälas i K. F. den 4 juli 1910 angående grunden för förvaltningen av vissa kronan tillhöriga vattenfall jämförd med K. F. den 22 juni 1911 angående ändring i och tillägg till nyssberörda K. F. få arrendera ifrågavarande fall.

Stockholm den 20 januari 1919.

K. von Geijer.

I. Öhman.

A. Antonsson.

Jöns Pålsson.

Wilh. Westrup.

F. E. Neess.

J. B. Johansson.